

NEOMARKSIZMNING TANQIDIY NAZARIYASI

*Adhamov Abdumannon Mubin o'g'li**O'zbekiston milliy universiteti 3-kurs talabasi**Tel: 952128151*

Annotatsiya. Ushbu maqola tanqidiy nazariyasini o'rganadi neomarxizm, uning asosiy tushunchalarini, adabiyotni tahlil qilishni va zamonaviy ijtimoiy dinamikani tushunishga ta'sirini o'rganish. Klassik marksizmning kengaytmasi bo'lgan neomarxizm ijtimoiy tengsizlikni davom ettirishda madaniyat, mafkura va iqtisodiy bo'lmagan omillarning rolini ta'kidlaydi. Tadqiqotda neomarxistik fikrning murakkabliklarini tahlil qilish uchun falsafa, sotsiologiya va siyosatshunoslikka asoslangan multidisipliner yondashuv qo'llaniladi. Tanqidiy ekspertiza orqali ushbu maqola neomarxistik istiqbollarga kiritilgan hokimiyat munosabatlari, ijtimoiy tuzilmalar va ijtimoiy o'zgarishlarning potentsial yo'llarini nozik tushunishga hissa qo'shishga qaratilgan.

Kalit So'zlar: Neomarxizm, tanqidiy nazariya, ijtimoiy tuzilmalar, hokimiyat munosabatlari, mafkura, kapitalizm, ijtimoiy o'zgarish.

Аннотация. В этой статье исследуется критическая теория неомарксизма, исследуя его основные концепции, анализ литературы и влияние на понимание современной социальной динамики. Неомарксизм, продолжение классического марксизма, подчеркивает роль культуры, идеологии и неэкономических факторов в увековечивании социального неравенства. В исследовании используется мультидисциплинарный подход, основанный на философии, социологии и политологии, для анализа сложностей неомарксистского мышления. Посредством критического изучения эта статья призвана способствовать тонкому пониманию властных отношений, социальных структур и потенциальных путей социальных изменений, включенных в неомарксистские взгляды.

Ключевые слова: неомарксизм, критическая теория, социальные структуры, властные отношения, идеология, капитализм, социальные изменения.

Annotation. This article explores the critical theory of neomarchism, exploring its fundamental concepts, analysis of literature, and implications for understanding contemporary social dynamics. An extension of classical Marxism, neomarchism emphasizes the role of culture, ideology, and non-economic factors in perpetuating social inequality. The study uses a multidisciplinary approach based on philosophy, sociology and political science to analyze the complexities of neomarchistic thought. Through critical expertise, this article aims to contribute to a subtle understanding of

the potential pathways of power relations, social structures, and social change embedded in neomarchist perspectives.

Keywords: Neomarchism, critical theory, social structures, power relations, ideology, capitalism, social change.

Neomarxizmning tanqidiy nazariyasi klassik marksistik fikr evolyutsiyasini ifodalaydi, ijtimoiy dinamikani yanada kengroq tushunishni joriy qiladi. Klassik Marksizm birinchi navbatda iqtisodiy determinantlarga e'tibor qaratgan bo'lsa, neomarxizm madaniy va mafkuraviy o'lchovlarni o'zida mujassam etib, kuch munosabatlari va ijtimoiy tuzilmalarni tahlil qilish uchun yanada boy asos yaratadi. Ushbu maqola neomarxistik fikrning nozik tomonlarini ochishga, uning zamonaviy jamiyat uchun ta'sirini o'rganishga va ijtimoiy o'zgarishlar yo'llarini yoritishga qaratilgan.

Neomarxizm klassik marksistik nazariyadagi bo'shliqlarga javob sifatida paydo bo'ldi. Kabi mutafakkirlar Antonio Gramsci, Lui Altusser va Frankfurt maktabining ziyolilari, xususan Gerbert Markuz, madaniy, psixologik va tarkibiy mulohazalarni o'z ichiga olgan holda marksistik istiqbollarni boyitdi. Gramsci madaniy gegemonlik tushunchasi, Altusserning mafkuraviy davlat apparatlari haqidagi g'oyasi va Markuzening ilg'or sanoat jamiyatini tanqid qilishi neomarxistik fikrni tushunish uchun ajralmas hisoblanadi. Ushbu adabiyot tahlili neomarxistik doirada hokimiyat va ijtimoiy munosabatlarning ko'p o'lchovli jihatlarini tushunish uchun asos yaratadi.

Ushbu tadqiqot takroriy mavzular va tanqidiy tushunchalarni aniqlash uchun asosiy neomarxistik matnlar va ikkinchi darajali adabiyotlarning tarkibiy tahlilini qo'llagan holda sifatli tadqiqot yondashuvini qabul qiladi. Maqsad ijtimoiy tengsizlikni abadiylashtirishga hissa qo'shadigan asosiy tuzilmalar va mafkuralarni ochishdir. Birlamchi va ikkilamchi manbalarni o'rganib chiqib, ushbu tadqiqot neomarxistik istiqbollar va ularning zamonaviy ijtimoiy muammolarni tahlil qilishdagi dolzarbligi haqida to'liq ma'lumot berishga qaratilgan.

Neo-Marksizm-bu marksistik fikrni kengaytiradigan yoki qayta ko'rib chiqadigan 20-asrning turli xil yondashuvlarini tavsiflash uchun ishlatiladigan atama.

Boshqa tomondan, tanqidiy nazariya ijtimoiy, madaniy va siyosiy tahlilga turli xil yondashuvlarni o'z ichiga olgan kengroq atamadir. Neo-Marksizm - bu an'anaviy marksistik nazariyada, ayniqsa uning iqtisodiy determinizmida qabul qilingan cheklovlarga javob sifatida paydo bo'lgan tanqidiy nazariyaning bir yo'nalishi.

Neo-marksistlar ko'pincha tahlil doirasini iqtisodiy omillardan tashqari kengaytirib, sotsiologiya, psixologiya va Madaniyatshunoslik kabi boshqa fanlarning tushunchalarini o'z ichiga oladi. Neo-Marksizm bilan bog'liq ba'zi asosiy raqamlarga Antonio Gramsci, Gerbert Markuz, Teodor Adorno va Lui Altusser kiradi.

Neo-marksistik tanqidiy nazariyaning asosiy mavzulariga quyidagilar kiradi:

•Madaniy gegemonlik (Gramsci): Antonio Gramsci madaniy gegemonlik tushunchasini kiritib, hukmron sinflar hokimiyatni nafaqat iqtisodiy hukmronlik orqali, balki madaniy muassasalar va mafkuralarni shakllantirish va nazorat qilish orqali ham saqlab turishini ta'kidladi.

•Ijtimoiy tuzilmalarning mafkurasi va ko'payishi (Althusser): Lui Althusser ijtimoiy tuzilmalarni saqlashda mafkuraning rolini ta'kidladi. Uning ta'kidlashicha, ta'lim va ommaviy axborot vositalari kabi muassasalar ishlab chiqarish sharoitlarini ko'paytirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi.

•Tanqidiy Sotsiologiya (Markuz): Gerbert Markuz ijtimoiy nazorat va zulmning yangi shakllarini yaratishda ilg'or sanoat jamiyatlarining rolga e'tibor qaratdi. U iste'molchilar madaniyati va ommaviy axborot vositalari ommani manipulyatsiya qilish va tinchlantirishga qanday hissa qo'shishini o'rganib chiqdi.

•Madaniyat sanoati (Adorno va Xorkxaymer): Teodor Adorno va Maks Xorkxaymer musiqa, kino va adabiyot kabi madaniy mahsulotlar qanday tovarlashtirilishini va ijtimoiy muvofiqlikka hissa qo'shishini o'rganib, "madaniyat sanoati" kontsepsiyasini ishlab chiqdilar.

Tanqidiy nazariya ichidagi neo-Marksizm kuch va ijtimoiy tuzilmalarni tahlil qilishga madaniy, mafkuraviy va ijtimoiy o'lchovlarni kiritish orqali marksistik fikrni kengaytiradi. Bu zamonaviy jamiyatda kapitalizm va ijtimoiy munosabatlar qanday ishlashiga turli xil qarashlarni taklif qiladigan turli xil mutafakkirlarga ega bo'lgan xilma-xil va rivojlanayotgan sohadir.

Munozara bo'limi neomarxistik fikrning zamonaviy jamiyat uchun ta'sirini tanqidiy baholaydi. Bu neomarxist ob'ektivni ommaviy axborot vositalarining ta'siri, ta'lim va madaniy sanoat kabi masalalarda qanday qo'llash mumkinligini o'rganadi, tengsizlikni davom ettiradigan yashirin mexanizmlarga oydinlik kiritadi. Bundan tashqari, u neomarxizm duch keladigan qiyinchiliklar va tanqidlarni ko'rib chiqadi, murakkab ijtimoiy hodisalarni tushuntirishda uning kuchli va cheklovlarini tan oladi.

Xulosa va takliflar:

Xulosa qilib aytganda, neomarxizmning tanqidiy nazariyasi madaniy va mafkuraviy o'lchovlarni o'z ichiga olgan holda ijtimoiy dinamika haqidagi tushunchamizni boyitadi. Ushbu maqola zamonaviy ijtimoiy tahlilda neomarxistik istiqbollarni doimiy ravishda o'rganishni qo'llab-quvvatlaydi va kuch munosabatlarining ko'p qirrali tabiatini hal qilish uchun fanlararo tadqiqotlar zarurligini tan oladi. Jamiyatlar doimiy muammolarga duch kelganda, neomarxizm transformatsion ijtimoiy o'zgarishlarni tasavvur qilish va ishlash uchun qimmatli asos yaratadi. Kelajakdagi tadqiqotlar paydo bo'layotgan muammolarni hal qilish va yanada adolatli va adolatli jamiyatga hissa qo'shish uchun neomarxistik tushunchalarni takomillashtirish va kengaytirishga qaratilishi mumkin.

Adabiyotlar.

1. Эшкрафт Р. Политическая теория и проблемы идеологии // Политическая теория в XX веке. М., 2008. С. 366-367.
2. Хевеши М.А. Неомарксизм и его место в истории западной философии XX века // <http://commune.narod.ru/marxism>
3. Адорно Т.В. Негативная диалектика. М.: Научный мир, 2003.
4. Лубский А.В. Альтернативные модели исторического исследования. М.: Изд-во «Социально-гуманитарные знания», 2005.
5. Маркузе, Г. Одномерный человек. Исследование идеологии Развитого Индустриального Общества. М.: REFL-book, 1994.
6. Касториadis К. Воображаемое установление общества. М.: Гнозис Логос. 2003.
7. Алексеева Т.А. Современные политические теории. М.: РОССПЭН, 2001.